

навчалися в Інституті; особовими рахунками по зарплаті, відомостями персоніфікованого обліку; списками наукових співробітників Інституту, які працюють і працювали в Інституті з моменту його створення.

Отже, архівний фонд Інституту технічної механіки НАН України і ДКА України багатогранний, різноманітний та потребує подальшого вивчення та аналізу.

Список використаних джерел та літератури

1. Науковий архів Інституту технічної механіки НАН України та ДКА України, оп. 1, спр. 724, 261 арк.
2. Науковий архів Інституту технічної механіки НАН України та ДКА України, оп. 1, спр. 749, 21 арк.
3. Архівні фонди установ НАН України: путівник / [Л. М. Яременко, О. В. Березовська, О. В. Січова та ін.]; під ред. О. С. Онищенко. – Київ, 2008. – 448 с.
4. Науковий архів Інституту технічної механіки НАН України та ДКА України, оп. 1, спр. 310, 191 арк.
5. Науковий архів Інституту технічної механіки НАН України та ДКА України, оп. 1, спр. 310, 191 арк.
6. Науковий архів Інституту технічної механіки НАН України та ДКА України, оп. 1, спр. 271, 167 арк.

Катерина Бурдуваліс

АРХІВ ЯК КОМУНІКАЦІЙНИЙ ЦЕНТР ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ З СУСПІЛЬСТВОМ (НА ПРИКЛАДІ РОБОТИ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Архіви – це вагоме джерело інформації для дослідження історії українського народу. Зміна урядів, воєнні дії та революції призвели до знищення архівних фондів і низької організації створення нових, вивезення цінних паперів за кордон, відсутності розвитку законодавства в архівній галузі.

Відновлення державної незалежності і суверенітету України ознаменувало новий етап розвитку і становлення архівної справи, відродження національних традицій, демократизації архівної системи та впровадження інноваційних технологій.

Однією з найважливіших особливостей сучасного етапу розвитку суспільства є його всеохоплююча інформатизація, під впливом якої відбуваються кардинальні зміни в багатьох сферах життєдіяльності суспільства.

У Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» наголошується, що одним із

головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку, підвищуючи якість життя інформацією. І лише запровадження інформаційно-комунікаційних технологій в архівних установах, які сприяють повному забезпеченню доступу населення до надбань культури, писемності, традицій та звичаїв усіх корінних народів і національних меншин України буде підвищувати ефективність розвитку освіти, науки та культури України [1, с. 2].

Відповідно до Державного стандарту України 2732:2004 «Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять», архів – це установа чи її структурний підрозділ, що організовує і забезпечує відбирання, нагромадження архівних документів, їх облік, зберігання та користування ними [2, с. 4].

Використання архівних документів здійснюється через безперервний зв'язок соціальної комунікації, яка виникає між архівною установою та соціумом в цілому.

Систему архівних установ Хмельниччини складають районні, міські та трудові архіви, що забезпечують формування Національного архівного фонду, його зберігання та використання відомостей, що містяться в архівних документах. До мережі архівних установ області входить 19 архівних відділів райдержадміністрацій та 1 архівний сектор райдержадміністрації, 5 архівних відділів міських рад та 24 трудових архіви районних і міських рад.

Впродовж останніх років потужні процеси реформування, які тривають в державі, призвели до ліквідації значної кількості підприємств, установ та організацій. До Держархіву Хмельницької області здійснюється передавання на постійне зберігання цінних та соціально-значущих документів, що вже перестали виконувати свою безпосередню функцію, заради якої й були створені. Саме тому архів сьогодні є одним із центрів зберігання і передавання у часі та просторі ретроспективної інформації, а також є соціально-комунікаційною структурою.

Комунікативна функція архіву передбачає реалізацію таких основних завдань:

- організація всебічного використання документів НАФ через виставки, проведення лекцій, екскурсій;
- забезпечення видачі архівних довідок, копій документів, а також впровадження інших засобів використання архівних документів для захисту законних прав та інтересів громадян;
- забезпечення доступу користувачів до соціально значущої ретроспективної документованої інформації усім верствам населення;

- взаємодія архіву зі спорідненими соціально-комунікаційними структурами: бібліотеками та музеями;
- інтеграція архіву до сучасного соціально-комунікаційного середовища.

Працівники Держархіву Хмельницької області виконують наукові запити, що стимулює процес обміну інформацією, думками та зауваженнями між дослідниками різних галузей знань та наукових дисциплін. До архіву звертаються за довідками організаційно-управлінського типу, наприклад, щоб реконструювати етапи розвитку того чи іншого підприємства. Взагалі, на міжсистемному рівні взаємодії соціальної комунікації архівної установи, з одного боку, та юридичних осіб (підприємств, установ, організацій, фірм будь-якої форми власності) – з іншого, можна віднайти наступну взаємодію: архів за відповідним запитом задовольняє організаційно-управлінські потреби, а установи, згідно із сучасними нормативно-правовими вимогами, через експертизу цінності документів передають на зберігання до архівних установ власні документи.

На зберіганні в архівних установах Хмельницької області знаходиться 11189 фондів, які містять безцінну інформацію в 2,4 млн. документах.

Крім того, архів взаємодіє з фізичними особами, виконуючи доручення з підготовки та видачі довідок соціально-правового, майнового та науково-дослідного типу. До архівних установ Хмельниччини за минулий рік звернулися 6,5 тис. громадян, а за архівними документами області виконано 34,6 тис. запитів, з них 28,5 тис. соціально-правового характеру.

Достатньо широкий спектр взаємодії нині Держархіву Хмельницької області з освітніми та культурними закладами області. На базі архівних документів студенти пишуть курсові та дипломні роботи, широко використовують ретроспективну інформацію здобувачі, аспіранти та докторанти, дослідники загалом.

Співробітники та науковці Держархіву Хмельницької області підтримують високі комунікативні впливи на різних наукових конференціях, круглих столах, симпозіумах. За архівними документами протягом 2014 р. організовано 59 виставок та відкрито музейну експозицію про острабайтерів «Невільники не зі своєї волі», взято участь у роботі 22-ох наукових конференцій та 6-ти «круглих столів». Протягом двох останніх років архівістами Хмельницької області опубліковано понад 30 видань.

В умовах інформатизації і вироблення новітніх соціально-комунікаційних парадигм розвитку, економічної кризи та процесу державотворення в Україні постає необхідність вироблення і впровадження в життя нових форм взаємодії та обміну інформацією. Нові реалії сьогодення та формування новітнього інформаційного простору відбиваються на діяльності архівів [6, с 209].

У сучасному соціально-комунікаційному середовищі можна поступово, з певною мірою обережності, але все ж таки констатувати факт трансформації

архівів у центри аналізу ретроспективної інформації. Нині відбувається безперервний процес трансформації функцій архіву до високоорганізованих та технічно оснащених інформаційних центрів, діяльність яких би повністю задовольняла потреби суспільства в соціально значущій, ретроспективній, документальній інформації, через автоматизовані процеси збору, накопичення, зберігання та оброблення архівних документів. Такі інтегровані інформаційні центри мали б непересічні можливості для використання на арені досліджень якнайбільшого комплексу наявних архівних документів. Держархівом Хмельницької області за останні роки оцифровано та систематизовано понад 230 тис. документів, які створюють комунікаційно-інформаційний простір між архівом та соціумом.

Трансформація функцій архіву має відбуватися в напрямі створення на їх базі ефективних інформаційних служб та дослідних установ із максимально налагодженою взаємодією із суспільством, юридичними та фізичними особами й обміну інформацією між іншими підсистемами соціальної комунікації. Але, звичайно, цілком зрозумілим є факт, що цей поступ уперед можливий лише (і завдяки) фінансовим інвестиціям означеного важливого напрямку соціально-комунікаційного розвитку на державному рівні.

В епоху глобалізації та інформатизації важливого значення набувають процеси електронної комунікації в архівній сфері, що впливають на трансформаційні процеси функціонування архіву в сучасному соціально-комунікаційному середовищі. На сьогоднішній день важливим завданням є створення на внутрішньосистемному та зовнішньосистемному рівнях взаємодії галузевої інформаційно-комунікаційної та інформаційно-аналітичної системи архівів.

Запорукою ефективної діяльності архівних установ є запровадження і розвиток грид-технологій, як четвертого і найвищого комунікаційно-інформаційного процесу взаємодії у віртуальному середовищі.

Держархівом Хмельницької області вживаються всі заходи з модернізації власного веб-сайту, приведення його у відповідність до сучасних технічних вимог, зробивши його зручним для користування та пошуку інформації. Директором архіву створена особиста сторінка у соціальній мережі Facebook та Viber для забезпечення безперервного комунікаційного зв'язку з громадськістю.

Отже, розглянувши основні функції архіву та їх соціально-комунікаційну складову, можна зауважити, що професія архівіста в розвинутому суспільстві асоціюється радше з менеджером інформаційних ретроспективних комунікацій, ніж з охоронцем та зберігачем фондів. Архівні установи України – це невід'ємний елемент соціальної та наукової комунікації на регіональному, національному та міжнародному рівнях. І лише розвиток архіву в інформаційно-інтерактивному суспільстві призведе до стабільного функціонування комунікаційних процесів на суб'єкт-об'єктивному рівні.

Список використаних джерел та літератури

1. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки [Електронний ресурс] : Закон України від 9 січ. 2007 р. № 537-V. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-16>. – Назва з екрана.
2. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять : ДСТУ 2732:2004 / розроб.: О. Загорецька, Л. Драгомірова, Л. Кузнєцова, С. Кулешов [та ін.]. – Київ : Держспоживстандарт України, 2005. – 32 с.
3. *Матяш І. Б.* Десятиліття діяльності УНДІАСД і розвиток архівної науки в Україні [Електронний ресурс] / І. Б. Матяш // Студії з архів. справи та документознавства. – Київ, 2012. – Т. 12. – Режим доступу: http://www.archives.gov.ua/Publicat/Studii/Studii_2004.12_01.php. – Назва з екрана.
4. *Кулешов С. Г.* Деякі міркування щодо віднесення наукової спеціальності «Документознавство, архівознавство» до галузі науки «Соціальні комунікації» / С. Г. Кулешов // Архіви України. – 2008. – № 3/4. – С. 100–105.
5. Архіви України [Електронний ресурс] : офіц. веб-портал Держ. архів. служби України. – Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua>. – Назва з екрана.
6. Архіви в цифрах, фактах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/Archives/ArhivyUkr.php>. – Назва з екрана.
7. Архівні установи Хмельниччини : інформ.-довідк. вид. / кол. авторів під кер. Байдича В. Г. – Хмельницький : Поліграфіст-2, 2012. – 64 с.
8. *Столяров Ю. Н.* Документный ресурс : учеб. пособие для студентов высших учеб. Заведений / Ю. Н. Столяров. – М. : Либерея Бибинформ, 2009. – 224 с. – (Спец. серия «Профессиональный практикум»).
9. *Соколов А. В.* Социальные коммуникации : учеб. метод. пособие / А. В. Соколов. – М. : ИПО Профиздат, 2001. – 224 с.
10. *Шемаєва Г. В.* Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій : монографія / Г. В. Шемаєва ; Харк. держ. акад. культури. – Харків : ХДАК, 2008. – 289 с.

Ірина Валявко

АРХІВИ ЯК ВАЖЛИВЕ ДЖЕРЕЛО В ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКОМУ ПІЗНАННІ

Історія філософії як розділ філософії вивчає історичні типи філософії, до яких входять як філософські системи окремих філософів і розвиток їхніх поглядів у рамках окремих філософських шкіл, так і процес розвитку філософської думки в цілому, згідно з визначеними часовими періодами та існуючими в них філософськими тенденціями. Історія філософії, насамперед, вивчає події минулого й факти, на яких ґрунтуються історико-філософські узагальнення, є історичними джерелами. Отже, джерелознавство є важливою складовою історико-філософської науки, і оволодіння його здобутками є неодмінною передумовою наукового історико-філософського дослідження.